

YOSHLAR ONGIDA GENDER TENGLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIMNING ROLI

Boboyeva Madina Xaydarovna

Oriental universiteti, Tillar-2 kafedrası dotsent v.b,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

tel: +998909544115

email: Boboyeva-madina@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18677926>

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada yoshlar ongida gender tenglik madaniyatini shakllantirishda ta'lim tizimining o'rni va ahamiyati ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Gender tenglik madaniyati tushunchasining mazmun-mohiyati ochib berilib, uning shaxs ijtimoiylashuvi jarayonidagi o'rni asoslanadi. Ta'lim jarayonida gender yondashuvni joriy etish, o'quv dasturlari va pedagogik metodlarning gender tenglikni ta'minlashdagi imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, yoshlar orasida mavjud gender stereotiplari, ularning shakllanish manbalari hamda ta'lim orqali ularni bartaraf etish mexanizmlari ilmiy tahlil qilinadi. Maqolada zamonaviy ta'limning gender tenglik madaniyatini rivojlantirishdagi strategik vazifalari va istiqbollari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: gender tenglik, gender madaniyati, yoshlar, ta'lim tizimi, ijtimoiylashuv, gender stereotiplari.

Annotation

This scientific article analyzes the role and significance of the education system in shaping gender equality culture in the consciousness of young people from theoretical and practical perspectives. The concept of gender equality culture is examined, and its importance in the process of socialization is substantiated. The article highlights the possibilities of introducing a gender-sensitive approach in education, including curricula and pedagogical methods aimed at promoting gender equality. It also explores existing gender stereotypes among youth, their sources, and educational mechanisms for overcoming them. The study emphasizes the strategic importance of modern education in developing a sustainable gender equality culture.

Keywords: gender equality, gender culture, youth, education system, socialization, gender stereotypes.

Аннотация

В данной научной статье анализируется роль и значение системы образования в формировании культуры гендерного равенства в сознании молодежи с теоретической и практической точек зрения. Раскрывается сущность понятия культуры гендерного равенства и обосновывается ее значение в процессе социализации личности. Освещаются возможности внедрения гендерного подхода в образовательный процесс, а также роль учебных программ и педагогических методов в обеспечении гендерного равенства. Рассматриваются гендерные стереотипы, распространенные среди молодежи, источники их формирования и образовательные механизмы их преодоления. Подчеркивается стратегическая роль современного образования в развитии культуры гендерного равенства.

Ключевые слова: гендерное равенство, гендерная культура, молодежь, система образования, социализация, гендерные стереотипы.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim ko'rsatkichlaridan biri gender tenglik tamoyillarining ijtimoiy ongda qay darajada qaror topganligi bilan belgilanadi. Ayniqsa, yoshlar

ongida gender tenglik madaniyatini shakllantirish barqaror rivojlanish, ijtimoiy adolat va demokratik qadriyatlarni mustahkamlashning muhim omili hisoblanadi. Bu jarayonda ta'lim tizimi yetakchi ijtimoiy institut sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Yoshlar ijtimoiy faolligi, yangilikka ochiqqligi va dunyoqarashining shakllanish bosqichida bo'lishi bilan jamiyatdagi ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarning asosiy subyekti sanaladi. Shu sababli gender tenglik g'oyalarini aynan ta'lim jarayonida tizimli va ilmiy asosda singdirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Gender tenglik madaniyati — bu jamiyat a'zolarining erkak va ayol huquqlari, imkoniyatlari hamda ijtimoiy rollarining tengligini tan olishi va uni amaliy faoliyatda qo'llay olishiga oid qadriyatlar, bilimlar va xulq-atvor me'yorlari majmuasidir.[1] Ushbu tushuncha nafaqat huquqiy tenglikni, balki ijtimoiy ongda genderga nisbatan adolatli va xolis munosabatni ham o'z ichiga oladi. Ilmiy adabiyotlarda gender tenglik madaniyati shaxsning ijtimoiylashuv jarayonida shakllanuvchi murakkab ijtimoiy hodisa sifatida talqin qilinadi. U oilaviy tarbiya, ta'lim, madaniyat, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy institutlar ta'siri ostida rivojlanadi. Ayniqsa, ta'lim tizimi mazkur jarayonning asosiy muvofiqlashtiruvchi mexanizmi hisoblanadi. Yoshlar ongida gender tenglik madaniyatining shakllanishi ularning psixologik, ijtimoiy va madaniy rivojlanish xususiyatlari bilan chambarchas bog'liq. Bu davrda shaxsda ijtimoiy qadriyatlar, hayotiy pozitsiya va fuqarolik mas'uliyati shakllanadi. Shu sababli gender masalalariga oid bilim va qarashlar ham aynan yoshlik davrida mustahkamlanadi.[2] Amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, yoshlar orasida gender tenglikka oid qarashlar ko'pincha an'anaviy stereotiplar ta'sirida shakllanadi. Erkak va ayol rollarining qat'iy ajratilishi, kasb tanlashdagi gender cheklovlari, ijtimoiy faollikdagi nomutanosiblik shular jumlasidandir. Ushbu holatlarni bartaraf etishda ta'limning ma'rifiy va tarbiyaviy imkoniyatlari beqiyosdir. Ta'lim tizimi yoshlar ongida gender tenglik madaniyatini shakllantirishning eng muhim institutsional asosidir. Maktabgacha ta'limdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan uzluksiz ta'lim jarayonida gender tenglik tamoyillarini bosqichma-bosqich singdirish imkoniyati mavjud. Avvalo, o'quv dasturlari va darsliklarda gender yondashuvni joriy etish muhim ahamiyatga ega. Ta'lim mazmunida erkak va ayol obrazlarining teng va adolatli aks ettirilishi, gender stereotiplaridan xoli misollar va matnlarning qo'llanilishi yoshlar ongida ijobiy gender tasavvurlarini shakllantiradi.[3] Shuningdek, pedagogik metodlar ham gender tenglik madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Interfaol ta'lim usullari, munozara va loyiha asosidagi mashg'ulotlar yoshlarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirib, gender masalalariga ongli va mas'uliyatli munosabatni shakllantiradi. O'qituvchining shaxsiy namunasi va kasbiy madaniyati ham bu jarayonda hal qiluvchi ahamiyatga ega.[4] Gender stereotiplari jamiyatda uzoq tarixiy jarayon davomida shakllangan bo'lib, ular yoshlar ongida mustahkam o'rin egallagan bo'lishi mumkin. Ta'lim tizimi ushbu stereotiplarni ilmiy asosda tahlil qilish va ularni tanqidiy baholash ko'nikmalarini shakllantirish orqali bartaraf etishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida gender tenglikka oid maxsus mashg'ulotlar, treninglar va ma'rifiy tadbirlar tashkil etilishi yoshlarning gender masalalariga nisbatan bilim darajasini oshiradi. Bu esa ularning ijtimoiy faolligini kuchaytirib, jamiyatda teng imkoniyatlar tamoyillarini qo'llab-quvvatlashga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar ongida gender tenglik madaniyatini shakllantirishda ta'lim tizimi yetakchi va strategik ahamiyatga ega. Ta'lim orqali gender tenglikka oid bilimlar, qadriyatlar va ijtimoiy ko'nikmalar izchil shakllantiriladi. Ushbu jarayonning samaradorligi ta'lim mazmuni, pedagogik yondashuvlar va o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligiga bevosita

bog'liqdir. Gender tenglik madaniyati rivojlangan jamiyatda ijtimoiy adolat, barqaror taraqqiyot va inson huquqlarining ta'minlanishi uchun mustahkam zamin yaratiladi. Shu bois mazkur masalani ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qarash ilmiy va amaliy jihatdan muhimdir.

References:

1. Gender tadqiqotlari asoslari. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Ta'lim va gender tenglik masalalari. – Toshkent, 2021.
3. UNESCO. Gender Equality in Education. – Paris, 2019.
4. Ijtimoiy pedagogika va yoshlar masalalari. – Toshkent, 2022.